

NEDERLANDS / Literatuur

HAVO 4 (periode 2)

Verhaalanalyse: oefenen met verhalen

- 1. Het adres – Marga Minco*
- 2. Het gouden ei – Tim Krabbe (fragment)*
- 3. De vertalers – Arnon Grunberg*
- 4. Een bord met spaghetti- Adriaan van Dis*
- 5. Bloed – Gerard Reve*
- 6. Nachtmerrie in het geel- Frederic Brown*
- 7. Na twintig jaar-O. Henry*

“ER BESTAAT NIET ZOIETS ALS
EEN **MOREEL** OF **IMMOREEL**
BOEK. EEN BOEK IS **GOED**
GESCHREVEN, OF **SLECHT**
GESCHREVEN”

OSCAR WILDE

“**LEZEN IS DENKEN**
MET HET HOOFD
VAN EEN ANDER
IN PLAATS VAN
DAT VAN JEZELF”

ARTHUR SCHOPENHAUER

“**GEEF MIJ EEN**
BED EN EEN BOEK
EN IK BEN
GELUKKIG”

LOGAN PEARSALL SMITH

Laagland, literatuur & lezer

Verhaal 1: Marga Minco, "Het adres"

'Kent u me nog?', vroeg ik.

De vrouw keek mij onderzoekend aan; ze had de deur op een kier geopend. Ik kwam dichterbij en ging op het stoepje staan.

'Nee', zei ze, 'ik ken u niet'.

'Ik ben de dochter van mevrouw S.', zei ik.

Ze hield haar hand om de deur alsof ze wilde beletten dat hij verder open zou gaan. Haar gezicht verried geen enkel teken van herkenning. Ze bleef me zwijgend aankijken.

'Misschien heb ik me vergist', dacht ik, misschien is ze het niet'. Ik had haar maar één keer vluchtig gezien en dat was jaren geleden. Het was best mogelijk dat ik op een verkeerde bel had gedrukt. De vrouw liet de deur los en deed een stap opzij. Ze had een groen gebreid vest aan. De houten knopen waren door het wassen iets verbleekt. Ze zag dat ik naar het vest keek en verschool zich weer half achter de deur. Maar ik wist nu dat ik goed was.

'U hebt mijn moeder toch gekend?', vroeg ik.

'Ben je teruggekomen?' zei de vrouw. 'Ik dacht dat er niemand teruggekomen was'.

'Alleen ik', zei ik. Achter haar in de gang ging een deur open en dicht. Er kwam een mufte lucht naar buiten.

'Het spijt me', zei ze, ik kan niets voor u doen'.

'Ik ben met de trein hier naar toe gekomen', zei ik. 'Ik had u even willen spreken.'

'Het schikt me nu niet', zei de vrouw, 'ik kan u niet ontvangen. Een andere keer'.

Ze knikte en sloot behoedzaam de deur, alsof er in huis niemand gestoord mocht worden.

Ik bleef nog even op de stoep staan. Het gordijn voor het erkerraam bewoog. Iemand gluurde naar mij en zou straks vragen wat ik moest. 'Och niets', zou de vrouw zeggen, "t was niets'.

Ik keek nog eens op het naambordje. 'Dorling' stond er, met zwarte letters op wit emaille. En op de stijl, iets hoger, het nummer. Nummer 46.

Terwijl ik langzaam terugliep naar het station, dacht ik aan mijn moeder, die mij jaren geleden eens het adres gegeven had. Het was in de eerste helft van de oorlog geweest. Ik kwam voor een paar dagen thuis en het viel me dadelijk op dat er in de kamers het een en ander veranderd was. Ik miste allerlei dingen. Mijn moeder verbaasde zich erover dat ik het zo gauw gemerkt had. Daarop vertelde ze mij over mevrouw Dorling. Ik had nog nooit van haar gehoord, maar zij bleek een oude kennis van mijn moeder te zijn, die ze in geen jaren had gezien. Ze was plotseling op komen dagen en had de kennismaking hernieuwd. Sindsdien kwam ze geregeld. 'Iedere keer als ze hier weggaat neemt ze iets mee naar huis', zei mijn moeder. 'Al het tafelzilver heeft ze in één keer meegenomen. En dan die antieke borden die daar hingen. Met die grote vazen heeft ze erg moeten sjouwen, en ik ben bang dat ze van het serviesgoed spit in haar rug heeft gekregen.'

Mijn moeder schudde meewarig het hoofd. 'Ik zou het haar nooit hebben durven vragen. Ze heeft het me zelf voorgesteld. Ze stond er zelfs op. Ze wil al mijn mooie dingen redden. Als we hier weg moeten, zullen we alles kwijt raken, zegt ze.'

'Hebt u met haar afgesproken dat ze alles bewaart?' vroeg ik.

'Alsof dat nodig is', riep mijn moeder uit. 'Het zou gewoon een belediging zijn, zoiets af te spreken. En denk 'ns aan het risico dat ze loopt, telkens als ze met een volle koffer of tas onze deur uitgaat!'

Mijn moeder scheen te merken dat ik niet geheel overtuigd was. Ze keek me verwijtend aan en daarna spraken wij er niet meer over.

Ik was intussen bij het station gekomen, zonder al te veel op de weg te hebben gelet. Voor het eerst sinds de oorlog liep ik weer door de bekende wijken, maar ik zou niet verder gaan dan noodzakelijk was. Ik wilde mezelf niet kwellen met de aanblik van straten en huizen vol herinneringen aan een dierbare tijd.

In de trein terug, zag ik mevrouw Dorling weer voor me, zoals ik haar de eerste keer had ontmoet. Het was de morgen na de dag dat mijn moeder mij over haar verteld had. Ik was laat opgestaan en de trap afkomend zag ik dat mijn moeder juist iemand uitliet. Een vrouw met een brede rug.

'Daar is mijn dochter', zei mijn moeder. Ze wenkte naar mij.

De vrouw knikte en nam de koffer op, die onder de kapstok stond. Ze droeg een bruine mantel en had een vormeloze hoed op.

'Woont ze ver?' vroeg ik, toen ik had gezien hoe moeizaam ze met de zware koffer het huis uit ging.

'In de Marconistraat', zei mijn moeder. 'Nummer 46. Onthoud het maar.'

Ik had het onthouden. Ik had alleen erg lang gewacht met er naar toe te gaan. De eerste tijd na de bevrijding interesseerde ik me helemaal niet voor al die opgeborgen boel, en natuurlijk kwam er ook iets van angst bij. Angst om geconfronteerd te worden met dingen, die behoord hadden tot een verband dat niet meer bestond; die opgeborgen waren in kisten en dozen en vergeefs wachtten tot ze weer op hun plaats gezet zouden worden; die het al die jaren hadden uitgehouden omdat het 'dingen' waren.

Maar langzamerhand werd alles weer normaal. Er was brood dat steeds lichter van kleur werd, er was een bed waar je onbedreigd in kon slapen, een kamer met een uitzicht waar je iedere dag meer aan gewend raakte. En op een dag bemerkte ik dat ik nieuwsgierig werd naar al de eigendommen die nog op het adres moesten zijn. Ik wilde ze zien, aanraken, herkennen.

Na mijn eerste vergeefse bezoek aan het huis van mevrouw Dorling, besloot ik het een tweede keer te proberen.

Het was nu een meisje van een jaar of veertien dat mij open deed. Ik vroeg haar of haar moeder thuis was.

'Nee', zei ze, 'mijn moeder is even een boodschap doen.'

'Dat hindert niet', zei ik, 'ik wacht wel op haar'.

Ik volgde het meisje door de gang. Naast een spiegel hing een ouderwets chanoeka-ijzer. Wij hadden het nooit gebruikt omdat het veel omslachtiger was dan een kandelaar.

'Wilt u niet gaan zitten?' vroeg het meisje. Ze hield de kamerdeur open en ik ging langs haar naar binnen. Geschrokken bleef ik staan. Ik was in een vertrek dat ik kende en niet kende. Ik bevond mij temidden van dingen die ik terug had willen zien, maar die mij in de vreemde atmosfeer beklemden. Of het kwam door de smakeloze manier waarop alles gerangschikt was, door de lelijke meubels of de benauwde lucht die er hing, weet ik niet, maar ik durfde nauwelijks meer om me heen te kijken. Het meisje verschoof een stoel. Ik ging zitten en staarde op het wollen tafelkleed. Ik raakte het voorzichtig aan. Ik wreef erover. Mijn vingers werden warm van het wrijven. Ik volgde de lijnen van het patroon. Ergens aan de rand moest een brandgaatje zitten, dat nooit hersteld was.

'Mijn moeder zal zo wel komen', zei het meisje. 'Ik had al thee voor haar gezet. Wilt u een kopje?'

'Graag', zei ik. Ik keek op. Het meisje zette kopjes klaar op de theetafel. Ze had een brede rug. Net als haar moeder. Ze schonk thee uit een witte pot. Alleen om het deksel zat een goud randje, herinnerde ik me. Ze deed een doosje open en nam er lepeltjes uit.

'Een mooi doosje is dat', zei ik. Ik hoorde mijn eigen stem. Het was een vreemde stem. Alsof elk geluid in deze kamer een andere klank kreeg.

'Hebt u er verstand van?' vroeg ze. Ze had zich omgedraaid en bracht me mijn thee. Ze lachte. 'Mijn moeder zegt dat het antiek is. We hebben nog veel meer.' Ze wees de kamer rond. 'Kijkt u maar eens.'

Ik hoefde haar hand niet te volgen. Ik wist welke dingen ze bedoelde. Ik keek alleen naar het stilleven boven de theetafel. Als kind had ik altijd zo'n trek gehad in de appel die op het tinnen bord lag.

'We gebruiken het overal voor', zei ze. 'We hebben wel eens gegeten van de borden, die daar aan de muur hangen. Ik wou het zo graag. Maar het was heel gewoon.'

Aan de rand van het tafelkleed had ik het brandgaatje gevonden... Het meisje keek mij vragend aan.

'Ja', zei ik, 'je raakt aan al die mooie dingen in huis gewend; je kijkt er nauwelijks naar. Je merkt het pas wanneer er eens iets weg is, omdat het gerepareerd moet worden, of omdat je het uitgeleend hebt, bijvoorbeeld'.

Weer hoorde ik de onnatuurlijke klank van mijn stem en ik vervolgde: 'Ik herinner me dat mijn moeder mij eens vroeg of ik haar wilde helpen met zilver poetsen. Het is al heel lang geleden en ik zal me die dag waarschijnlijk verveeld hebben, of misschien moest ik thuis blijven omdat ik ziek was geweest, want ze had het me nog nooit gevraagd. Ik vroeg haar welk zilver ze bedoelde en ze antwoordde me verbaasd, dat ze het natuurlijk over de lepels, vorken en messen had. En dat was nu het vreemde, ik wist niet dat de voorwerpen, waar we iedere dag mee aten, van zilver waren'.

Het meisje lachte weer.

'Ik wed dat jij het ook niet weet', zei ik. Ik keek haar strak aan.

'Waar we mee eten?' vroeg ze.

'Nu', zei ik, 'weet je het?'

Ze aarzelde. Ze liep naar het buffet en wilde een la opentrekken.

'Ik zal eens kijken', zei ze. 'Het ligt hier in.'

Ik sprong op. 'Ik vergeet mijn tijd', zei ik. 'Ik moet mijn trein nog halen.'

Ze stond met haar hand aan de la. 'Had u niet op mijn moeder willen wachten?'

'Nee zei ik, 'ik moet weg'. Ik liep naar de deur. Het meisje trok de la open. 'Ik vind het wel', zei ik. Toen ik door de gang liep, hoorde ik het gerinkel van lepels en vorken.

Op de hoek van de straat keek ik omhoog naar het naambordje. Marconistraat stond er. Ik was op nummer 46 geweest. Het adres was goed. Maar nu wilde ik het niet langer onthouden. Ik zou er niet meer heen gaan, want de voorwerpen die in je herinnering verbonden zijn met het vertrouwde leven van vroeger, verliezen eensklaps hun waarde wanneer je ze, uit hun verband gerukt, terugziet in een vreemde omgeving. En wat zou ik ermee moeten doen op een kleine huurkamer, waar langs de ramen nog de flarden hingen van verduisteringspapier en waar in de smalle tafella slechts plaats was voor een enkel stel eetgerei?

Ik nam mij voor het adres te vergeten. Van alle dingen die ik vergeten moest, zou dat me het gemakkelijkst vallen.

.....

Marga Minco, Het adres – vragen

1. Geef in vijf zinnen de **chronologische volgorde** van de gebeurtenissen.
2. Verklaar de **titel** van dit verhaal.
3. A. Wat is de **setting** van “Het adres”?
B. Leg uit waarom de setting van “Het adres” belangrijk is voor het verloop van de gebeurtenissen.
4. In het **begin van het verhaal** denkt de ik-figuur: “Maar ik wist nu dat ik goed was.” Wat bedoelt de ik-figuur daarmee?
5. De **ik-figuur** praat met mevrouw Dorling:
‘Ben je teruggekomen?’ zei de vrouw. ‘Ik dacht dat er niemand teruggekomen was’.
‘Alleen ik’, zei ik.
Leg uit waar dit gesprekje volgens jou over gaat.
6. Hoe leer je de ik-figuur kennen: vooral door wat de ik-figuur doet of vooral door hoe de ik-figuur op de gebeurtenissen reageert?
7. Hoe groot is volgens jou de **vertelde tijd**?
8. “Het adres” is een verhaal met drie **flashbacks**. Geef met drie zinnen de inhoud van de drie flashbacks weer.
9. Wat is het **doel van de hoofdpersoon**?
10. A. Is mevrouw Dorling een **helper** of een **tegenstander**?
B. Wat is er precies in het verleden tussen mevrouw Dorling en de moeder van de ik-figuur gebeurd?
C. Wat vind jij van het gedrag van mevrouw Dorling?
11. Het **verhaal eindigt** met de zinnen:
“Ik nam mij voor het adres te vergeten. Van alle dingen die ik vergeten moest, zou dat me het gemakkelijkst vallen.”
Leg uit wat de ik-figuur daarmee bedoelt.

Laagland, literatuur & lezer

Verhaal 2: Tim Krabbe, "Het gouden ei"

Rex en Saskia zijn op vakantie in Zuid-Frankrijk. Onderweg stoppen ze om te tanken. Saskia gaat naar het winkeltje bij het benzinepompstation. Ze komt niet terug. Rex doet een briefje onder de ruitenwisser en gaat haar zoeken.

Langzaam liep hij weer naar de winkel, de mand onder zijn arm. Door de heg kwam het gele licht van de eerste auto's op de Autoroute die hun koplampen ontstoken hadden. Nog een keer. Systematisch filterde hij het gebouwtje op haar mogelijke aanwezigheid. Rechts was ze niet, in de twee gangpaden niet, bij de automaten niet. Hij ging het damestoilet binnen. Een hindoestaanse vrouw stond haar handen te wassen, ze keek hem zwijgend en achterdochtig aan. Er waren drie wc's, een bezet. Hij trok de deuren van de andere twee open en wachtte op de derde. Er kwam een klein vrouwtje uit dat op karikaturale wijze op zijn vorige vriendin leek. Boos en hoog zei ze iets waarvan alleen tot hem doordrong dat het Frans was.

Hij keek in het herentoilet.

Tegenover de ingang van het damestoilet was een deur waar SERVICE op stond, met in kleinere letters een verzoek om niet naar binnen te gaan. Rex opende de deur, een man achter een bureau keek verstoord op.

'Het is hier niet voor publiek', zei hij. Rex excuseerde zich en ging weer weg. Wat nu? Ze was niet in de winkel. Dan moest ze bij de auto zijn, door het briefje zou ze daar niet wegkunnen. Hij liep terug naar de auto die schimmig was geworden, de fietsen als een stuntelig gewei op het dak. Ze was er niet. Het briefje onder de ruitenwisser bewoog heel zacht in een wind die alleen daardoor merkbaar was. Ze had geen boodschap onder de zijne geschreven.

Ze leek van de aardbodem verdwenen.

Rex ging zitten op de trottoirband, naast de afvalbak. Een prins in een witte Rolls Royce? Eén krankzinnige impuls en zoeff, weg, hem voorbij, een totaal nieuw leven tegemoet? 'Ik ben een beetje een wispel', ze had het vaak genoeg gezegd – ze kòn in een flits hebben beseft dat ze met niet volmaakt was en dat nooit zou worden. Maar hem zó achterlaten? Ondenkbaar.

Nu verstreek de allerlaatste minuut dat er nog iets normaal gebeurd kon zijn. Hij stond op en riep: 'Saskia! Saskia! Saskia!' Er gebeurde niets, behalve het steeds uitsterven van zijn stem en het achterblijven van het eeuwige ruisen van de Autoroute. Twee voor acht. Het grasveld was bruinig geworden, haar nevelstrepen waren verdwenen. Voortdurend haar naam roepend liep Rex naar het benzinepompstation waar de grote combinatie van *Amaddei Freres, Transports Internationaux*, schokkend en snuivend op gang kwam. Was in die wagen gesleurd, verkracht? Werd ze nu meegenomen, straks ergens langs de kant gedumpt? Hij schreeuwde: 'Saskia! Saskia! Saskia!' Hij liep naar het veldje achter de servicewinkel. Voorbij de picknicktafels, bij het hek was een greppel. Rex stapte er in en begon er door te schuifelen, tastend met zijn voeten. Hij stopte – het kon nog niet zo ver zijn dat hij in greppels naar Saskia moest zoeken.

Ze was *ergens*. Alleen: hij mocht niet weten waar. Het was onverdraaglijk, krenkend. Hij liep naar de pompen en bleef op het trottoir voor de automatische deuren staan. Zich vastklampend aan de schuwe blik van een jonge pompbediende riep hij: 'Saskia! Saskia! Saskia!'

Mensen bevroren in hun schreden.

'Het is mijn vrouw. Ze is weg', zei hij half en half verwachtend dat de pompbediende zijn werk zou onderbreken om te zorgen dat Saskia terugkwam. Rex ging de winkel in, precies op het moment dat de TI-buizen aanflinkerden. Het was niet meer zo druk. Als Saskia al binnen was geweest kon er niemand meer zijn die haar had gezien.

Behalve de caissière! En ineens bedacht Rex dat hij een foto van Saskia bij zich had, in een donker, weggevouwen stukje van zijn portemonnee. Het was een foto die ze eens in een automaat had gemaakt toen ze elkaar een tijd niet konden zien; ze tok er een koket, quasi-pruilerig gezicht op.

Maar de caissière herkende haar meteen. 'Heeft ze nu niet korter haar? Jawel, die heb ik daarstraks hier gezien.' Saskia had bij de koffieautomaat gestaan en even later was ze losse francs komen wisselen. Ongeveer een half uur geleden.

Ze was dus binnen geweest toen ze drankjes ging halen: haar eerste stappen nadat hij haar uit het oog had verloren! Maar de koffieautomaat? Ze had bier zullen halen, en iets fris voor zichzelf. Toch was het de koffieautomaat, zei de caissière. Dat wist ze zeker en een vergissing onwaarschijnlijk: de koffie- en de drankenautomaat stonden ver uit elkaar in de hoeken, met een ijsjesautomaat en een flipperkast ertussen. Had er iemand bij haar gestaan? Had ze met iemand gepraat? Zo goed had de caissière niet gekeken. Het kon. Honderden mensen liepen in en uit, de hele dag lang...

'Ze is verdwenen', zei Rex. 'Ik weet niet wat ik moet doen.'

De caissière trok een bedenkelijk gezicht. Ze kon zich niets méér herinneren.

Rex ging op de open plek voor de kassa staan en hield zijn foto omhoog. 'Dames en heren, wilt u mij alstublieft helpen', zei hij tegen iedereen. 'Mijn vrouw is hier zoekgeraakt. Een half uur geleden. Ze is naar binnen gegaan om iets te kopen en niet teruggekomen. Wilt u misschien naar deze foto kijken en zeggen of u haar gezien heeft?'

Hij had Frans gesproken, hij herhaalde het in het Engels. De paar mensen die zich in de winkel bevonden stonden stil en zwegen, als welwillende voorbijgangers bij een herdenking in een vreemd land. Toen Rex uitgesproken was liep men door. Een kleine kalende man was de enige die een blik op de foto wierp. Rex herkende hem, het was de man die achter de servicedeur aan zijn bureau had gezien, de chef van het TOTAL-station.

In zijn kantoortje vertelde Rex wat er was gebeurd. Hij schreef de personalia van Saskia op, waarna de chef de politie belde. Hij gaf alles door, letter voor letter, tot en met de laatste letter van haar adres. Hij zei nog twee keer 'oui' en legde neer. De politie kwam niet. Een verdwijning van drie kwartier oud? Met hún personeelstekort? 'Ik neem u serieus meneer. U weet dat u geen ruzie had met uw vrouw. Maar hoe wilt u dat de politie dat weet? Laten we het over een uur nog eens proberen.' 'Wat denkt u dat er gebeurd kan zijn?' vroeg Rex.

Tim Krabbé – Het gouden ei – vragen

1. Het fragment bevat een grote **open plek**. Citeer een zin die het duidelijkst deze open plek aangeeft.
2. Rex denkt aan wat er met Saskia gebeurd kan zijn. Citeer een passage waarin een suggestie gegeven wordt, wat er met Saskia gebeurd zou kunnen zijn.
3. Vind jij Rex een interessant of boeiend **personage**?
4. Leg uit of je het gedrag van Rex herkenbaar en normaal vindt.
5. Heeft dit fragment een **open of gesloten einde**?
6. Is *Het gouden ei* **fictie of non-fictie**?

Laagland, literatuur & lezer

Verhaal 3: Arnon Grunberg, "De vertalers"

Arnon Grunberg (1971) is een zeer productief schrijver van romans, columns en artikelen. Ook schrijft hij korte verhalen. Enkele verhalen – van de tussen 2004 en 2013 verschenen verhalen in kranten, tijdschriften en andere bladen – zijn bijeengebracht in de verhalenbundel *Apocalyps* (2013). Deze lesbrief gaat over "De vertalers", een compleet verhaal uit deze bundel.

Opdracht

Lees eerst het verhaal "De vertalers" en beantwoord daarna de vragen a t/m k.

De vertalers

Lara werkt met de honden. Zo is van hogerhand besloten. Ze heeft altijd van honden gehouden. Eigenlijk had Lara iets anders willen doen, studeren, psychologie bijvoorbeeld. Het leek haar leuk om de mensen te begrijpen. Aan geschiedenis heeft ze ook gedacht. Wie de geschiedenis kent, begrijpt
5 de mensen. Eerst de mensen begrijpen, dan de mensen helpen. Zo zag ze haar toekomst. Maar er kwam iets tussen. Ze kan zich niet meer precies herinneren wat. De dood van haar moeder had er in elk geval mee te maken. Ze woonde met haar moeder in een industriestad. Haar moeder was naaister. Toen stierf ze. En Lara ging ander werk zoeken. Tot haar moeders dood had
10 ze in een bejaardentehuis gewerkt als bejaardenverzorgster. Nadat haar moeder was gestorven had ze discipline nodig, dacht ze. Geld, ook dat. En ze wilde iets van de wereld zien.

Er zijn geen vaste tijden voor de honden, maar ze moeten altijd paraat staan, je weet nooit wanneer ze eraan te pas komen.

15 Lara heeft een speciale cursus moeten volgen om met de honden te kunnen werken. Ze was de beste in haar groep.

Haar honden heten Charles en Roger. Ze kent de honden beter dan ze haar moeder ooit heeft gekend, zo voelt het. Ze lijken totaal niet op elkaar: Roger is vurig, gretig, Charles is afwachtend en totaal op haar gefixeerd.

20 Roger, die is zo speels. Soms is hij stout, maar ze slaat hem nooit. Ze spreekt hem toe, dat is voldoende. Roger en Charles begrijpen alles.

De kooien van de honden zijn niet onprettig, maar ze zouden wat ruimer kunnen. Ze heeft al een brief geschreven, namens Charles en Roger – ze sloot een foto van de honden en hun kooien bij – met de vraag om grotere
25 kooien en ze kreeg te horen dat haar brief in behandeling was genomen. Dat is nu twee maanden geleden.

Ze heeft weleens discussies gehad met haar collega's over de rol van de honden. De een zei dat het allemaal maar illusie was, een soort theater. Een ander zei dat de honden het eigenlijke werk verrichten. Zelf gelooft Lara dat
30 de honden een kalmerende werking hebben. Het klinkt misschien vreemd, maar ze is ervan overtuigd dat haar honden over bovenmenselijke overtuigingskracht beschikken.

De vertaler staat links tegen de muur, soms zijn er twee vertalers. Een keer zei een vertaler: 'Charles en Roger hebben geen vertaling nodig.' Hij
35 moest lachen.

Voor ze de honden uit hun kooi haalt, praat Lara tegen ze. Dan knuffelt ze de honden. Ze speelt met de honden. 'Wat is dat?' vraagt ze aan Charles. 'Is dat een stok?'

40 Lara had een vriend, hij werkte voor het benzinestation vijf minuten lopen van haar moeders huis. Ze was hem altijd trouw gebleven, maar de relatie ging uit. Nu is er even geen man om trouw aan te blijven. Er is een vertaler die ze leuk vindt. Soms zoekt ze hem op, al mag dat eigenlijk niet. Hij begrijpt haar niet helemaal en dat komt door het taalprobleem. Hij kan aardig vertalen, maar hij kan niet zo goed praten; als hijzelf iets moet
45 zeggen, gaat het vaak mis.

De verhoren duren lang. Ze gaan vijf, soms zes uur achter elkaar door. Soms nog langer. Het is voor een groot gedeelte psychologisch. De mensen moeten worden overtuigd, ze moeten inzien wat het beste voor hen is, maar je moet ook blijven luisteren naar hun problemen, hun vragen, hun
50 antwoorden. Lara hoeft dat in principe niet te doen; ze luistert omdat ze de mensen wil begrijpen.

En ze helpt de mensen. Als bejaardenverzorgster hielp je de mensen niet echt, had ze ontdekt. Dat was fabriekswerk, daar in het bejaardentehuis. De kwaliteit van de zorg leed onder de enorme tijdsdruk.

55 Hoe langer het verhoor duurt, hoe onaangener het is. Er zijn dagen dat er weinig uit komt. Ze spreken elkaar tegen, of ze zeggen allemaal hetzelfde. Dan wordt er aan de vertaler gevraagd: 'Is dat écht alles wat hij heeft gezegd?'

Alsof die het kan helpen.

60 De dokter houdt zich op de achtergrond, hij is er alleen voor noodgevallen.

Lara's moeder was ook niet spraakzaam, net als de mensen die verhoord worden, van haar vader kan ze zich vrijwel niets herinneren.

65 Er zijn collega's die zeggen: 'Je moet niet te veel nadenken.' In hun vrije tijd zitten ze in de fitnessruimte. Zelf is ze in haar vrije tijd heel actief op Facebook. Ze heeft daar meer dan vierhonderd vrienden. Haar vertaler is ook op Facebook. Ze hebben een paar keer gezoend, maar verder wil ze niet gaan, een vrouw moet niet te veel bedpartners hebben. Bij haar staat de teller nu op twee en daar moet hij even op blijven staan.

70 Misschien is dit geen ideale baan op de lange termijn. Er zit veel herhaling in. Eerst willen mensen niet praten, dan wordt hun tong langzaam soepel gemaakt. Later wil ze met blindengeleidenhonden gaan werken.

Het is een heel proces waar haar patiënten doorheen moeten voor ze spraakzaam worden. Ze noemt hen 'patiënten', dat vindt ze prettig. Ze is de
75 enige, maar dat doet er niet toe. Ze praat er niet veel over. Soms noemt ze ze in gedachten ook 'de stakkers'. Het is vaak het spel met de honden dat de stakkers die niet willen praten over de streep trekt.

Hoe vaak heeft ze niet een vertaler met een vermoeid gezicht horen zeggen: 'Dat is gerochel, hij heeft echt niets gezegd.'

80 Je moet de stakkers naar het licht brengen, naar de taal.

Ze doet het niet voor haar land, ze doet het voor de mensen.

Haar honden verstaan alles, ze begrijpen de mensen op een andere, een veel directere manier.

85 Ze weet dat sommige mensen het spel dat haar honden spelen niet kunnen waarderen, ze krijgt weleens berichten via Facebook. Eigenlijk is ze

het beu altijd weer uit te leggen hoe het zit. Vaak heeft ze moeten zeggen: 'Luister, wie van begin af aan spraakzaam is, hoeft nergens bang voor te zijn.'

90 Als ze romantisch met haar vertaler wil afspreken, loopt de avond weleens uit op discussies. Haar vertaler vraagt zich ook af of het spel met de stakkers echt nodig is, maar ja, het is toch nodig omdat de stakkers onnodig zwijgzaam zijn? Soms vraagt ze zich af aan welke kant hij eigenlijk staat. Hij is wel echt romantisch, hij heeft haar een ring gegeven.

95 Als ze met de blindengeleidenhonden gaat werken is ze dicht bij de honden en kan ze mensen helpen zonder last van hen te hebben.

Uit: Arnon Grunberg, *Apocalyps*.

- A** Is "De vertalers" fictie of non-fictie?
- B** Hoe leer je Lara kennen: direct of indirect?
- C** Wat is het vertelperspectief van dit verhaal?
- D** Vertel iets over de setting van het verhaal.
- E** Bij literaire teksten spelen open plekken een belangrijke rol. Wat is volgens jou de belangrijkste open plek van het verhaal?
- F** Lara wil mensen begrijpen en helpen. Vind jij dat ze de mensen echt helpt met haar werk? Gebruik minimaal 10 woorden.
- G** Wie bedoelt Lara met de 'patiënten' (r. 74) en 'stakkers' (r. 76)?
- H** Wat is de verteltijd? Wat is de vertelde tijd? Is de vertelde tijd langer of korter dan de verteltijd?
- I** Leg beargumenteerd uit of jij "De vertalers" een actueel verhaal vindt, of niet.
- K** Noem een verhaal- en leidmotief uit dit verhaal.
- L** Is dit verhaal chronologisch? Leg uit.

Laagland, literatuur & lezer

Verhaal 4: Adriaan van Dis, "Een bord met spaghetti"

Muller was hinderlijk keurig. Hij zag er altijd uit of hij zojuist van de stomerij kwam, broek vlekkeloos in de plooi, regenjas opgesteven, blauwe blazer ongekreukt en zijn lippen in een glimlach geperst.

Niemand mocht zich aan hem storen. Hij wilde een onberispelijke indruk maken.

Muller was beleefd, hij knikte altijd begrijpend als een ander wat betoogde, ja als het ja moest zijn, soms nee. Een vertegenwoordiger mag nooit opvallen, vond hij. Vaak wisten de mensen met wie hij onderweg te maken had niet eens of hij nog komen moest of al was langs geweest. Zo was het ook bij het wegrestaurant waar hij twee keer in de week at, op maandag- en donderdagavond, tussen zeven en acht, als zijn vrouw naar cursus was. Hij nam altijd de dagschotel. Vandaag was het spaghetti bolognaise. Fl 14,50. Hij had een drukke dag achter de rug. Veel klanten, veel meningen, veel bestellingen. Lekker spaghetti, dacht hij, als het maar veel is.

Er stond een flinke rij voor het buffet waar de warme schotels werden opgeschept. Het viel hem op dat de diensters al een kersttakje op hun witpapieren mutsen droegen. Muller kreeg het benauwd van het geschuifel langs de warme blazende koelvitruines vol slaatjes en toetjes. Hij deed zijn regenjas uit en sloeg hem over de arm, waarmee hij zijn op de buffetrand liggende dienblad voortduwde. In zijn andere hand hield hij een diplomatenkoffertje en een grote witte envelop. Een onhandig grote kalender, van een relatie gekregen. Paste helaas niet in zijn koffertje. Hij begreep niet waarom hij dat ding nu mee naar binnen zoude. Zijn vaste gewoonte waardevolle spullen uit de auto te halen, ze gapten alles tegenwoordig, was in dit geval onnodig, want dit zo ver van de grote stad gelegen wegrestaurant stond bekend als een oase van fatsoen en veiligheid. Waar het openbaar vervoer niet komt, selecteert het publiek zich vanzelf, vond Muller. Hij kwam hier graag.

Hij groette het meisje achter de in het water dampende eetwaar vriendelijk, maar pas toen hij zei dat hij honger had voor twee herkende ze hem, die meneer toch, en ze schepte hem een vol bord. Jammer dat ze de spaghetti brak. Hij had er nu juist zo'n plezier in die lange slierten om zijn vork te draaien en het meelkluwen behendig op zijn lepel te schuiven. Muller noemde dat 'gevaarlijk eten'. Het was voor hem een sport om geen spatje op zijn witte overhemd te knoeien, zoals hij het ook een sport vond zoveel mogelijk doperwten op zijn vork te schuiven, zonder er op weg naar zijn mond één te laten vallen. Ook was hij goed in soep zonder terugplonzende druppels. Ja, waar het om eten ging nam Muller graag een risico. Een kip sneed hij als een chirurg en hij dacht, zolang het bestek in mijn hand niet trilt, ben ik gezond en kan ik de wereld aan.

Nu moest hij bij het afrekenen oppassen dat zijn bord, druipend van al te scheutig overgoten vleessaus, niet tegen zijn jas aan kwam. Hij duwde zijn regenjas tot in de kom van zijn elleboog en hield het blad op zijn vlakke rechterhand in evenwicht. Het bord schoof niet.

Muller wilde ongestoord genieten. Zijn vaste hoekje was vanavond bezet, dus liep hij naar de stille vleugel waar het donkerder was dan normaal omdat de plafonnières er gedeeltelijk met kerstgroen waren afgedekt. Hier was plaats genoeg. Muller zette zijn bord neer, hing zijn jas over een stoel en plaatste koffer en kalender naast de tafelpoot. Hij ging er eens goed voor zitten. Hè, wat dom nu, druk met het rechthouden van zijn dampende bord was hij een servetje, vork en lepel vergeten. Hij liep terug. Zelfs bij de bestekbakken moest hij nog op zijn beurt wachten. Hij peuterde wat extra servetten uit de houder, handig voor in de auto, en liep dromerig naar zijn plaats. Maar bij het tafeltje aangekomen frommelde hij van schrik zijn servetten ineens. Er was een grote zwarte neger achter zijn bord gaan zitten. De man wikkelde juist vork en mes uit zijn servet en begon zonder op te kijken in de spaghetti te snijden. Spaghetti eten met een mes, dacht Muller, kan het onbeschaafder. Hij keek de man dreigend aan. De zwarte beantwoordde Mullers blik met onverschilligheid, hij glimlachte zelfs en stak toen zonder aarzeling een op maat gesneden hap in zijn grote mond. Mijn spaghetti, mijn bord, gonsde het door Mullers hoofd.

Hij durfde niet naar de chef te lopen uit angst dat de man hem misschien van achteren zou aanvallen. Deze sliertsnijdende woesteling reeg hem zeker aan zijn mes. Muller voelde zich heel klein. De zwarte keek hem nu doordringend aan. Op van de zenuwen, maar uiterlijk kalm, dat had hij zich wel aangeleerd, een klant mocht nooit wat aan hem merken, ging hij in de stoel tegenover de man zitten. Muller zei geen woord, overdreven beleefd legde hij links zijn vork en rechts zijn lepel, het servetje vouwde hij uit op zijn schoot. De zwarte keek hem geringschattend aan. Vermoeid sloeg hij zijn ogen naar het plafond, Muller was verbaasd dat het oogwit van negers zo gelig was. Toen keek de zwarte hem weer recht aan. Het leek wel of zijn ogen hem dwongen toe te tasten. Muller wist niks beters te doen dan zijn vork voorzichtig in het bord tegenover hem te steken, zijn bord nota bene.

Wat minder handig dan normaal draaide hij zijn vork in de gebroken sliertjes. Zou die man hem nu slaan, hem met zijn mes op de knokkels hakken? De zwarte at rustig door. Muller schoof wat hij om zijn vork had gewonden op zijn lepel en bracht de hap voorzichtig naar de mond, de zwarte almaar naar de ogen kijkend. Zijn hand trilde licht. De man glimlachte nu even, hij schoof zelfs het bord naar voren. Het leek wel of hij Muller aanmoedigde om nog eens flink toe te tasten. O, als hij brutaliteit op prijs stelde, dan kon Muller er ook wat van. Zonder gedraai nam hij een lepel vol spaghettikruim en haalde hem nog eens diep door het eilandje vleessaus. De zwarte harkte met zijn vork de resterende saus gelijkmatig over de spaghetti. Beiden aten zwijgend verder. Muller proefde niets. Hij bleef schrikachtig in het rond kijken, was er nu niemand in het restaurant die zag wat hier gebeurde?

Dat die lui deden of ze hier thuis waren, vond hij tot daaraan toe, maar dat ze nu ook ongevraagd zijn bord leegaten, ging hem toch te ver. Altijd had hij tegenover klanten de verhalen van uit hun straatje stinkende Turken en zwartjoekels afgezwakt, altijd voorzichtig voor begrip gepleit, niet te veel natuurlijk, het bleven klanten. Hij begreep niet hoe hij ooit een goed woord over Surinamers had kunnen zeggen. Was dit eigenlijk wel een Surinamer, hij zag er zo duurgekleed uit... Vast en zeker gejat. De zwarte man veegde zijn lippen schoon met een van de extra servetjes die Muller naast zich op tafel had gelegd, ook probeerde hij wat rode spatjes op zijn overhemd weg te wrijven. Hij schraapte zijn keel en stond op.

Muller wilde iets zeggen maar durfde niet omdat hij zittend een ongunstige positie innam. Aap, dacht Muller. Hij volgde elke handeling van zijn ongenode gast. Hij zag hem kopjes pakken, koffie inschenken en weer zijn richting uitkomen, glimlachend, o die brutale glimlach, nam zijn plaats in. Zwijgend schoof hij Muller een kopje toe, en hield hem een zakje melkpoeder voor. Hoewel Muller graag zijn koffie met melk dronk, schudde hij angstig nee. Muller kon aan niets meer denken. Hij voelde zich gegijzeld aan zijn eigen tafel. Ook durfde hij geen suiker in zijn koffie te doen, uit angst dat de zwarte zou zien dat het lepeltje in zijn hand trilde. Hij wist dat zulke types juist agressief werden als je je angst toonde. De zwarte blies in zijn koffie en na de laatste slok liet hij een licht boertje. Hij stond op, knoopte zijn jas dicht, pakte zijn koffertje, zijn regenjas, schoof zijn stoel terug naar de tafel, knikte vriendelijk naar Muller en verdween zonder een woord te zeggen.

Het zweet liep in straaltjes langs Mullers rug. Eindelijk kwam hij tot zichzelf. Hij leefde nog. Geen messteek, geen kaakslag, hij had verstandig gehandeld. Naar huis en vergeten, mompelde hij in zichzelf. Maar waar was zijn koffer, waar zijn jas? Dus toch, die vuilak, die patserige junk. Zoekend keek Muller in het rond of de man nog ergens liep. Waarom was hier geen bewaker met een pistool en een pet op en een fluit in zijn mond om alarm te blazen? Al spiedend door de nu vrijwel lege eetzaal zag Muller plotseling twee rijen achter zich zijn jas over een stoel hangen, tussen de poten door zag hij zijn koffertje en de kalender en op de tafel een vol bord spaghetti.

.....einde van het verhaal.....

Vragen bij: Een bord met spaghetti – Adriaan van Dis

Lees het verhaal aandachtig en beantwoord de vragen zo nauwkeurig mogelijk. Geef telkens een toelichting bij je antwoord.

1. Wat is de vertelde tijd van het verhaal?
2. Wat is de verteltijd van het verhaal?
3. Wat is de historische tijd van het verhaal? Welke aanwijzingen heb je daarvoor?
4. Vanuit welk vertelperspectief is het verhaal geschreven?
5. Beschrijf het personage Muller zo nauwkeurig mogelijk. Denk aan innerlijke en uiterlijke kenmerken en handelingen.
6. Wordt er in het verhaal vooral gebruik gemaakt van telling of showing? Licht je antwoord toe.
7. Noem een belangrijke open plek in het verhaal.
8. Wat is het motorisch moment van het verhaal?
9. Wat is de climax van het verhaal?
10. Is het verhaal chronologisch?
11. Hoe begint het verhaal? Licht je antwoord toe.
12. Wat is de ruimte van het verhaal?
13. Welke (actuele) onderwerpen worden aangesneden in het verhaal?
14. Wat is het thema van het verhaal?

Laagland, literatuur & lezer

Verhaal 5: Gerard Reve, "Bloed"

'Allen!' De man liet zijn schorre, raspende stem opnieuw door de ruimte klinken. Er kwam geen antwoord, maar ergens uit de buurt van de opgestapelde blokken geperst hooi klonk een kort geritsel. De oogleden van de man vernauwden zich gedurende de paar seconden die hij onbeweeglijk bleef staan, al zijn zintuigen gespannen, wachtend of het geluid zich zou herhalen.

5 Het geritsel verplaatste zich. De man stak snel, met de achteloze nauwkeurigheid van een roofdier, de ruimte over die hem van de stapel hooi scheidde, sprong met geruisloze behendigheid over de voorste paar blokken heen, en trok de ineengedoken gestalte van een jongen te voorschijn. Even was er een stilte, die slechts verbroken werd door het geluid van een fluitende, hijgende ademhaling.

10 'En wat deed jij daar? Opvreter. Jij laf kreng. Wat had jij hier te zoeken?' sprak daarop zacht, en daardoor nog heser, de stem. Voordat er tijd had kunnen zijn geweest voor een antwoord, volgde reeds het geluid van steeds sneller toegediende slagen.

In het schaarse licht was alleen het gelaat van het kind duidelijk zichtbaar. Er waren geen tranen op te zien; uit de mond steeg wel een regelmatig, hoog gekreun op, maar in de spitse,

15 muisachtige gelaatstrekken en de diepliggende, donkere ogen viel slechts een uitdrukking van geduldige waakzaamheid te lezen.

De man duwde de gestalte voor zich uit en drukte het gezichtje met brute kracht tegen de muur. Er klonk een gesmoorde gil, die de man een ogenblik zijn prooi deed loslaten. Opnieuw liet hij zijn vuisten op het lichaam van de jongen neerkomen, maar tenslotte scheen hij moe te worden,

20 want opeens hield hij op, draaide zich om, en verdween.

Allen veegde het bloed, dat uit zijn neus liep, weg van zijn lippen en spuwde de stukjes hooi uit, die met het bloed zijn mond waren binnengekomen, en trad op zijn tenen naar buiten, in het voile daglicht. Nauwelijks was hij de staldeur uit, of opnieuw dook hij werktuiglijk in elkaar, maar de stem die zo onverwachts boven hem klonk, was niet dezelfde als die van daareven. Hij

25 herstelde zich en keek omhoog.

'Allen, kom hier.' Hoog boven hem, over de rand van de vloer van de droogzolder, was een blozend gezichtje met gele krulletjes eromheen zichtbaar. Allen schudde nadrukkelijk het hoofd.

'O, je bloedt helemaal. Kom hier!' riep het stemmetje. De jongen veegde opnieuw zijn lippen schoon, en bekeek zijn hand. Hij deed een paar stappen naar voren, leunde tegen de ladder, en

30 drukte zijn gezicht tegen het koele staal van een der sporten. 'Je moet het zelf maar weten,' kirde het stemmetje boven hem. 'Je komt hier, of ik zal Vader wat gaan vertellen.'

De jongen klom langzaam de hoge ladder op en ging, boven gekomen, op de vloer zitten, na eerst een stuk gedroogde appel van een van honderden volgeregen lijnen die door de loods gespannen waren, te hebben afgerukt en in zijn mond te hebben gestopt.

35 'Dat heb je te laten,' zei het meisje. 'Ik ga het vertellen.' De jongen zei niets. Het meisje trok nu op haar beurt een half dozijn appelpartjes van een lijn, at een ervan op, en wierp de rest in de diepte. 'Rupsen hebben ook bloed,' deelde ze mede. 'Maar het is groen.'

De jongen bleef zwijgen. Op de grote hoogte waarop ze zich bevonden was een lichte bries voelbaar, die soms in de luchtsleuven van dak en wanden een ijl gezoem veroorzaakte.

40 'Hij vindt je altijd meteen,' vervolgde het meisje. 'Omdat je te stom bent om je te verstoppen.'

Vader zegt er zit niets in zijn hoofd en alles moet ik er zelf inslaan. Hij zegt: Allen kan geen woord van een ander woord onderscheiden. Dat zegt hij.'

De jongen likte aan zijn lippen, maar bewoog zijn hoofd niet. Het viel niet te zeggen of het gesprokene tot hem was doorgedrongen. Zijn blik bleef onbeweeglijk voor hem uit gericht.

45 Het bouwsel waarop ze zich bevonden was veel hoger dan de stal en ook dan het woonhuis, dat grotendeels achter het staldak schuil ging. Voor hen lag een wijd vergezicht over de met rotsmuurtjes gemarkeerde fruittuinen, de bijna geheel droge, rode rivierbedding en, voorbij de rivier, de hoge boompertijen, blauwachtig door stof of warmtenevels, die het dorp omzoomden en alleen de bovenste trans van de kerktoren zichtbaar lieten. Van de huizen was nergens ook

50 maar een steen of dakpan te zien. Ook de dikke, hoge muur die bij de weg begon en het kerkhof omgaf waar zijn ouders begraven lagen, bleef, hoe scherp de jongen ook tuurde, onzichtbaar voor zijn blik. Hij slikte de fijngekauwde appel door en begon met zijn nagels de hard geworden, donkere korst rond zijn neus los te krabben. 'De ladder kan helemaal los,' zei het meisje, driftig knikkend waarbij haar krullen op en neer dansten. De jongen keek haar even aan. De ladder kon
55 niet los, want die was immers van ijzer! Hij schudde het hoofd.

'Welwaar!' kirde haar stemmetje. 'Kijk maar.' Ze knielde neer, boog zich voorover en begon moeizaam de beide zware vleugelbouten los te draaien, waarmee de staken van de ladder aan de voorste vloerbalk zaten vastgeschroefd. Ze hield op toen de bouten halverwege naar buiten waren gekomen, en kwam weer overeind zitten. Haar purperen gezichtje was bezweet geraakt.

60 'Ik heb geen zin meer, ik krijg pijn aan mijn vingers,' verklaarde ze, achterover leunend tegen de golfijzeren wand. De jongen maakte slechts een kort, slorpend geluid.

'Waarom zeg je helemaal niks?' vroeg het meisje. Ze liet zich verder achterover zakken en bracht haar armpjes onder het hoofd. 'Denk je dat je nooit tegen me hoeft te antwoorden?'

De jongen liet even zijn ogen over de liggende gestalte dwalen om ze tenslotte op de rode, dikke
65 enkels en de zwarte knoopschoentjes die op die van een pop geleken, te laten rusten. Even, bijna

onwaarneembaar kort, bewogen zich zijn lippen.

'Wil je weer helemaal niets zeggen?' Het stemmetje was even langzaam en lijsig als tevoren, maar een nieuwe toon, die de jongen maar al te goed kende, was er in hoorbaar geworden. 'Je mag hier niet eens komen.' In een ritseling van massa's geborduurd katoen richtte haar figuurtje 70 zich op. De jongen staarde zwijgend langs de ladder neer op het betonnen plaveisel in de diepte.

'Ik ga Vader zeggen dat je hier zit. Je hebt van de appels gegeten, dat kan hij zien.' Ze begon de ladder af te dalen. 'Je hoeft dus niet te proberen die stukken op te rapen,' vervolgde ze, op de beneden over het beton verspreid liggende partjes wijzend. 'Ik ga ze fijn trappen.'

Ze was nu beneden. De jongen keek toe, hoe de voetjes, een trilling veroorzakend in de roze, 75 gerimpelde knietjes, de nog half sappige stukjes vrucht driftig vermorzelden. Daarna zag hij haar om de hoek van de stal, in de richting van het woonhuis, in snelle dribbelpas verdwijnen.

De jongen bleef geruime tijd onbeweeglijk zitten. Om hem heen was het bijna volkomen stil. De bries was te zwak geworden om nog enig gesuis in de luchtsleuven van de loods voort te brengen. Slechts vaag, als van heel ver, was het loom, mompelend getok van hoenders te horen.

80 De jongen boog zich op zijn hurken naar voren. Zonder naar zijn handen te kijken, betastte hij de beide half uitgeschroefde bouten en begon ze verder uit te draaien. Het ging helemaal niet moeilijk, en hij kreeg helemaal geen pijn in zijn vingers!

Ergens koerde luid en opgewonden een duif. De jongen liet de beide schroefbouten in zijn broekzak verdwijnen en richtte zich weer op. Een deur sloeg rammelend dicht, maar de jongen

85 bewoog zich niet. Slechts even knipperden zijn oogleden. Over het kiezel naderden zware voetstappen, die dof werden op het beton.

De man bleef onder aan de ladder staan, beide handen op de rug houdend. Hij keek omhoog en zijn ogen, die scherp de omtrekken van de jongen opnamen, drukten verbazing uit. Zijn blik ontmoette niet die van de jongen, die stil voor zich uit keek en zich niet verroerde.

90 De man haalde zijn handen van achter zijn rug vandaan. In de ene hand had hij een vers afgerukte, sterke boomtak. Hij begon de ladder te bestijgen. De jongen slikte, maar nog steeds bleef hij roerloos zitten. Hij bewoog zich pas, toen het hoofd van de man de bovenste sport van de ladder was genaderd. Wat in de enkele volgende ogenblikken gebeurde, zou niemand nauwkeurig hebben kunnen beschrijven, zo snel volgde alles elkaar op: de voet van de jongen die, als

95 gedreven door een losspringende veer, de kin van de man raakte; de ladder die knarsend losliet en zich langzaam van de rand van de vloer begon te verwijderen; het gekreun dat uit de keel van de man ontsnapte, zijn bliksemsnelle draaiing om de ladder heen en zijn sprong, zijn

vingertoppen en nagels, die slechts machteloze krassen in het stof van de loodsvloer achterlieten; de plof, die uit de diepte opklonk en de stalen palen van de loods deed trillen; en tenslotte de 100 ladder zelf, die langzaam, bijna plechtig, op zijn plaats terugkeerde.

De jongen knielde neer en bracht de vleugelbouten weer in hun gaten aan. Daarna daalde hij naar beneden om de tak op te rapen en deze ver weg, tot over de omheining van de varkenshokken heen, weg te slingeren, steeds echter behoedzaam blijvend niet zijn voeten te zetten in het donkere, reeds tot stilstand gekomen stroompje, dat om het hoofd van de man over 105 het beton was uitgevloeid.

(Ik zal het hier maar bij laten, hoewel ik graag ook het gemene stiefzusje een doodsmak had laten maken)

Gerard Reve Uit *Tien vrolijke verhalen*, Van Oorschot 1965

.....

Vragen bij *Bloed* van Gerard Reve

1. **Structuur:** Dit verhaal bestaat uit vijf delen. De indeling ervan berust op de verandering van personen en gebeurtenissen. Geef zo exact mogelijk aan welke delen dat zijn en geef aan wat die veranderingen inhouden (personages of gebeurtenissen).
2. **Titel en thema:** De titel is niet meteen het thema van het verhaal, maar wel een aardige aanwijzing. Formuleer in enkele woorden het thema van het verhaal en geef aan dat de titel daarmee in verband staat.
3. **Motieven:** Spoor minstens drie motieven op. Benoem die in een woord en geef aan hoe elk motief in het verhaal is uitgewerkt.
4. **Setting:** De plaats waar dit drama zich afspeelt, noemt men wel *belangenruimte*. Dat wil zeggen dat de omgeving en de gemoedsgesteldheid van de hoofdpersoon elkaar beïnvloeden. Leg uit waarom je in dit verhaal kunt spreken van een *belangenruimte*.
5. **Flashbacks:** Dit verhaal is niet-chronologisch verteld; er zit namelijk een korte flashback in. Geef precies aan waar die voorkomt (met regelaanduiding) en leg uit wat er met die flashback duidelijk gemaakt wordt.
6. **Vertelinstantie:** Het perspectief wordt regelmatig verschoven. In dit verhaal komen twee verschillende vertelinstanties voor. Welke zijn dat? Licht die ook toe.
7. **Personages:** Op welke manier leer je de personages uit het verhaal kennen?

FREDRIC BROWN

Nachtmerrie in het geel. En hoe!

Het ratelen van de wekker wekte hem uit zijn slaap, maar hij bleef, nadat hij dat ding het zwijgen opgelegd had, nog lekker wat liggen, om nog eens voor het laatst de plannen na te gaan die hij bedacht had, plannen voor een oplichting overdag en een moord 's avonds.

5 Hij had geen enkel detail verwaarloosd; het was gewoon een laatste recapitulatie. Om twintig uur zesenvertig zou hij vrij zijn, in alle betekenissen van het woord. Hij had dat moment zo vastgesteld, omdat het dan zijn veertigste verjaardag was en omdat hij precies op dat tijdstip geboren was. Zijn moeder, een hartstochtelijke astrologe, had hem daaraan vaak minuitens herinnerd. Zelf was hij niet bijgelovig, maar het prikkelde zijn gevoel voor humor het nieuwe leven te beginnen als hij op de minuut af veertig jaar zou zijn. Overigens: de vooraangaande jaren waren wel tegen hem geweest. Hij was rechtsdeskundige, gespecialiseerd in onroerend goed, en grote sommen geld gingen door zijn handen; een deel van die sommen bleef er achter. Een jaar geleden had hij vijfduizend dollar 'geleend' om die in een heel zeker zaakje te steken; hij zou het geld dubbel of drievoudig terugkrijgen, maar... hij verloor alles. Hij 'leende' opnieuw kapitaal voor diverse speculaties en om het eerste verlies goed te maken. Momenteel was hij zo'n dertigduizend dollar achter; het gat kon nu ten hoogste nog een paar maanden onopgemerkt blijven, en er was niet de minste hoop dat het in zo korte tijd gevuld zou worden. Hij had dus besloten om door verkoop van een aantal percelen zoveel baar geld bijeen te brengen als mogelijk was zonder argwaan te wekken. Dezelfde middag zou hij over meer dan honderdduizend dollar beschikken, - meer dan hij nodig had tot aan het einde van zijn dagen.

En ze zouden hem nooit te pakken krijgen. Zijn vertrek, zijn bestemming, zijn nieuwe baan, - hij had aan alles gedacht en alles was tot in de puntjes geregeld. Geen enkel detail had hij verwaarloosd; hij had er maandenlang aan gesleuteld.

Het besluit zijn vrouw te doden was van min of meer bijkomstige aard. De drijfveer was simpel: hij haatte haar. Maar toch was het

idee pas bij hem opgekomen nadat hij het met zichzelf crover eens was geworden, dat hij nooit de gevangenis in zou gaan en als hij gepakt werd zelfmoord zou plegen. En omdat hij dus toch zou sterven als hij gegrepen werd, had hij niets méér te verliezen wanneer hij een dode vrouw achterliet in plaats van een levende.

40 Hij had moeite gehad niet in lachen uit te barsten toen zij hem (de avond tevoren, vrientwintig uur te vroeg!) zijn verjaarscadeau gaf, zo toepasselijk was dat: een mooi nieuw koffertje. Zij had hem ook zover gekregen, dat ze zijn verjaardag zouden vieren door in de stad te gaan eten, om zeven uur. Zij had er geen idee van dat hij een plannetje had om dat feest die avond een verlangstukje te geven. Hij zou haar vóór twintig uur zesenvertig terugbrengen naar huis, en dan zijn zin voor welgedane zaken bevredigen door zichzelf, precies op de minuut, tot weduwnaar te maken. Het had trouwens ook een praktisch voordeel om haar dood achter te laten, want als hij haar in levende en slapende toestand liet, zou zij, wanneer er aan de hand was en de politie waarschuwen. Maar als hij haar dood achterliet, zou het lijk niet binnen de twee of misschien drie dagen gevonden worden, hetgeen hem een veel aangenamer voor-
sprong zou geven.

55 Op kantoor vertiep alles wonderlijk naar wens. Toen het uur daar was om zijn vroege te gaan halen, was de hele zaak versierd. Maar zij bleef alsmaar cocktails drinken en daarna alsmaar eten, zodat hij zich ongrust begon af te vragen of het wel zou lukken haar vóór twintig uur zesenvertig thuis te hebben. Het was belachelijk, dat wist hij wel, maar hij was uiteindelijk een onwaarschijnlijk groot belang gaan hechten aan het feit dat hij vrij wilde zijn op dát moment, en geen minuut vroeger of later. Hij hield zijn horloge nauwkeurig in het oog.

65 Wachten tot zij in huis waren zou hem dertig seconden over tijd hebben doen zijn. Maar in het portiek, waar het donker was, kon het zonder gevaar, hij riskeerde er niets, niet meer dan binnen. Hij hanteerde de ploertendoder met alle kracht terwijl zij wachtte tot dat hij de sleutel te voorschijn gehaald had om de deur open te maken. Hij ving haar op voordat ze viel en speelde het klaar haar 70 overtreind te houden, terwijl hij met de andere hand de deur open maakte en aan de binnenkant weer sloot.

Hij drukte toen met zijn vinger op de schakelaar en een geelachtig licht vulde de ruimte. Voordat zij hadden kunnen zien dat zijn vrouw dood was en dat hij een lijk in zijn ene arm hield, barssten alle ge-
75 nodigden op het verjaarsfeestje, als met één stem, uit:
'Lang zal-ie leven...!'

Uit: Jacques Sternberg, Jacques Bergier & Alex Grall, Les chefs-d'oeuvre du crime, vertaald door Fred van Leeuwen

Vragen bij "Nachtmerrie in het geel" van Frederic Brown

Beantwoord de vragen zo volledig mogelijk

1. Hoe noem je het verhaalbegin? Leg je antwoord uit.
2. Welke vertelsituatie heeft het verhaal? Geef een voorbeeld uit de tekst met een regelnummer als bewijs.
3. Heeft het verhaal een open of gesloten einde? Geef hierbij een toelichting.
4. Wat is het thema van dit verhaal?
5. Verklaar de titel van dit verhaal volledig.
6. Om welke twee redenen wil de hoofdpersoon zijn vrouw doden?
7. De hoofdpersoon heeft twee plannen. Welke zijn dat en welk plan is het belangrijkste? Bewijs je antwoord met een zin uit de tekst.
8. Noem een terugblik. (citeren + regelaanduiding)
9. Dit verhaal kun je in twee delen verdelen. Waar (noem regelnummer !) breng je de scheiding aan en waarom juist daar?
10. Is de hoofdpersoon een flat of een round character? Leg je antwoord uit.

O. HENRY

Na twintig jaar

De politiemann-op-zijn-ronde bewoog zich indrukwekkend langs de brede straat. Het indrukwekkende was een gewoonte en niet om te laten zien hoe goed hij dat wel kon, want er was weinig publiek. Het was nog nauwelijks tien uur 's avonds, maar kille windvlagen, waar je 5 de regen in proefde, hadden de straten zo goed als ontvolkt. Zoals hij daar liep, deuren controlerend, z'n knuppel met veel ingewikkelde en kunstige bewegingen zwaaiend, en zich nu en dan omkerend ten einde een waakzame blik te werpen op de vreedzame verkeersader, vormde de agent met z'n stroere corpus en licht-zwaaiende gang 'n mooi school-10 voorbeeld van een behoefted-des-vredes. De buurt was er een, die het nooit laat maakte. Hier en daar kon je de lichten van 'n sigarenwinkel zien of van 'n nog geopende cafeteria, maar de meerderheid van de deuren behoorde aan zakenpanden, die al lang gesloten waren.

Toen hij halverwege 'n bepaald huizenblok was, hield de agent plot-15 seling de pas in. Tegen de deurpost van 'n duistere ijzerwarenwinkel stond 'n man geleund met 'n niet brandende sigaar in z'n mond. Toen de agent op hem toe liep, begon de man vlug te praten. 't Is in orde, agent, zei hij geruststellend. 'Ik sta hier alleen maar te wachten op 'n vriend. 't Is een afspraak, die we twintig jaar geleden gemaakt hebben.20 Klinkt u wel raar in de oren, niet? Nou, ik zal 't wel uitleggen, als u 't niet vertrouwt. Ongeveer net zo lang geleden was hier nog 'n restaurant, waar nu deze winkel staat... 't Restaurant van 'dikke Joop' Brady.' 'Tot vijf jaar geleden,' zei de agent. 'Toen is 't afgebroken.'

De man in de portiek stak 'n lucifer aan en stak de brand in z'n sigaar.25 Het licht liet 'n bleek gezicht zien met hoekige kaken en scharpe ogen, 'n klein wit litteken bij de rechter wenkbrauw. Z'n dasspeld was 'n grote diamant in 'n ongewone zetting.

'Vanavond twintig jaar geleden,' zei de man, 'heb ik hier bij dikke Joop Brady zitten eten met Jimmy Wells, mijn beste kameraad en de30 fijnste kerel van de hele wereld. Hij en ik, wij zijn hier in New York samen opgegroeid, net of we broers waren. Ik was achtien en Jimmy twintig. De volgende morgen ging ik volgens plan het Westen in om fortuin te maken. Jimmy zou je met geen stok New York uit gekregen

hebben; hij vond, dat er maar één plaats ter wereld bestond. Nou, we35 werden het erover eens, die avond, dat we elkaar hier weer zouden treffen, precies twintig jaar na dato..., hoe we er dan ook voor zouden staan en van hoever we ook zouden moeten komen. We dachten zo, dat er na twintig jaar met ons allebei wel een en ander gebeurd zou zijn en dat we - hoe dan ook - ons geluk dan wel voldoende uitgeprobeerd40 zouden hebben.'

'Dat klinkt heel aardig,' zei de agent, 'maar d'r is intussen wel nogal wat tijd verlopen, als je 't mij vraagt. Heeft u na uw vertrek niks meer van uw vriend gehoord?'

'Nou, ja, we hebben wel nog 'n tijdje gecorrespondeerd,' zei de ander,45 maar na 'n jaar of twee zijn we elkaars spoor bijster geraakt. Weet u, het Westen is 'n tamelijk omvangrijke toestand en ik heb er de hele tijd nogal heftig heen en weer gehuppeld. Maar Jimmy zal z'n afspraak zeker houden, als hij nog leeft, want hij is altijd de fideelste en meest betrouwbare kerel van de wereld geweest. Nee, Jimmy vergeet zo iets50 niet! Ik heb er duizend mijl op zitten om hier vanavond in deze portiek te kunnen staan en als m'n ouwe makker opduikt, is 't dat waard!'

De wachtende man trok 'n mooi hortloge te voorschijn, waarvan de kast bezet was met kleine diamanten.

'Drie minuten voor tien,' kondigde hij aan. 'Het was precies tien uur,55 toen we afscheid namen, hier, bij de deur van 't restaurant.'

't Ging u niet slecht, daar in 't Westen, hè?' vroeg de agent.

'Reken maar! Ik gun Jimmy, dat 't hem half zo goed gegaan is. Of-60 schoon: hij was - hoe plezierig ook - toch wel min of meer 'n zwoeper. Persoonlijk heb ik met 'n stelletje van de pienterste jongens uit die buurt moeten concurreren om m'n schapies op 't droge te krijgen. In New York roest 'n man vast. Nee, 't Westen heb je nochtig om op scherp te blijven staan.'

De politiemann draaide wat met z'n stok en nam 'n pas of twee.

'Ik moet 'ns verder. Ik hoop dat uw vriend inderdaad komt opdagen.

65 Gaat u hem precies aan z'n tijd houden?'

'Nou nee, dat niet!' zei de ander. 'Ik geef hem toch minstens 'n half uur respijt. Als Jimmy nog leeft en op de aarde is, zal hij tegen die tijd zeker hier zijn. Tot ziens, agent.'

'Goeienavond, meneer,' zei de politiemann en hij zette zijn ronde70 voort, gaandweg deuren controlerend.

Er viel nu 'n dunne, koude motregen en de wind was aangewakkerd van onzekere vlaggen tot 'n aanhoudende kracht. De weinige voetgan-75 gers, die in deze buurt nog op de been waren, haastten zich mismoeedig en zwijsend voort met de jaskragen hoog opgeslagen en de handen diep in de zakken. En in de portiek van de ijzerwarenwinkel stond de man, die er duizend mijl op had zitten om 'n bijna absurd-onzekere af- spraak met 'n jeugd vriend na te komen, 'n sigaar te roken en te wach- ten.

Hij wachtte ongeveer twintie minuten en toen kwam 'n grote man

80 met 'n lange overjas, de kraag tot over zijn oren, haastig dwars de straat overstokken. Hij ging regelrecht op de wachtende man af.

'Ben jij dat, Bob?' vroeg hij twijfelend.

'Ben jij dat, Jimmy Wells?' schreeuwde de man in de portiek.

85 'Wel heb je van je leven!' riep de pas aangekomenen uit. 't Is Bob, zo zeker als wat! Ik was ervan overtuigd, dat ik je hier zou vinden, als je nog bestond. Welwelwel! Twintig jaar is 'n hele tijd. Het ouwe restaurant is verdwenen, Bob; ik mocht lijden, dat 'er nog was, zodat we d'r nog 'ns konden eten. En ... hoe heeft 't Westen je behandeld, ouwe jongen?'

90 'Machtig; ik heb er alles gekregen wat ik vroeg. Je bent 'n boel ver- anderd, Jimmy. Ik meende zeker te weten, dat je 'n stuk kleiner was.'

'O, ik ben nog wat gegroeid na m'n twintigste.'

'Gaar 't je goed in New York, Jimmy?'

'Martigjes. Ik heb 'n baan bij een van de gemeentelijke diensten. Kom mee, Bob, dan gaan we naar 'n zaak, die ik ken, waar we 'ns lekker over die ouwe tijd kunnen praten.'

95 De twee mannen gingen, arm in arm, de straat af. De man uit het Westen begon meteen, met 'n door succes vergroot egoïsme, de histo- rie van z'n carrière te schetsen. De ander luisterde, gedoken in z'n over- jas, met belangstelling.

100 Op de hoek stond 'n fel verlichte zaak. Toen ze in de uitstraling daar- van kwamen, begonnen ze wederzijds elkaars gezichten te bestuderen. De man uit het Westen bleef ineens staan en maakte z'n arm los.

105 'Jij bent Jimmy Wells niet,' beet hij de ander toe. 'Twintig jaar is 'n lange tijd, maar niet lang genoeg om van 'n haviksnus 'n mopsnus te maken.'

't Is soms lang genoeg om van 'n goeie man 'n slechte te maken,' zei de grote. 'Je staat al tien minuten onder arrest, 'jofele' Bob. Chicago dacht, dat je in onze richting afgezwent was en telegrafeerde ons, dat ze daar 'ns met je willen babbelen. Kom nou maar mooi mee, hé! Dat is verstandig. O ja, voordat we naar 't bureau gaan, is hier nog 'n brief- je dat ik je moest geven. Je kunt 't hier lezen, bij 't raam. 't Is van wijk- agent Wells.'

115 De man uit het Westen vouwde het stukje papier dat hij gekregen had, open. Hij had 'n vaste hand, toen hij begon te lezen, maar ze beef- de 'n beetje toen hij klaar was. Het briefje was tamelijk kort.

120 Bob: ik was tijdig op de afgesproken plaats. Toen je met die lucifer je sigaar aanstak, zag ik, dat je 't gezicht hebt van de man die ze zoeken in Chicago. Zelf kon ik het ergens niet doen, vond ik en dus ben ik 'n rechercheur gaan halen om 't zaakje op te knappen.

Jimmy

Uit: The Four Million; vertaald door Fred van Leeuwen

Vragen en opdrachten bij "Na twintig jaar" van O. Henry

Noteer steeds het volledige citaat met regelnummers!'

1. Welke vertel situatie heeft dit verhaal? Geef een citaat als bewijs.
2. Waar ligt het motorisch moment in dit verhaal? (regelnr.)
Geef korte toelichting.
3. Heeft het verhaal een open of gesloten einde? Geef korte toelichting.
4. Toon aan dat je ondanks het korte verhaal Bob toch een round character mag noemen.
5. Tijd kun je in dit verhaal een motief noemen. Leg dat uit.
6. Ook het weer speelt een belangrijke rol in het verhaal. Toon dat aan.
7. Noem nog een belangrijk motief met minstens 2 bewijsplaatsen. (met regelnr.s.)
8. Wat is het thema van het verhaal?
9. Geef een voorbeeld van subjectieve ruimte. (met regelnummers) Leg uit, waarom deze subjectief is.
10. Zijn fabel en sujet hier gelijk of niet? Beredeneer.